

OBSAH

O ČEM A JAK 15

Předběžná navigace	18
Drobný dědkozpyt	21
Moje starší pokusy	27
Raději jinak!	29
Poznámka o poznámkách a učenosti	33

PŘÍRODA A JEDNOTLIVÉ PŘIROZENOSTI 35

Fysis, zatím jako slovíčko	35
Singulár a plurál, příroda, přirozenost a přirozenosti	38
Jednotlivé přirozenosti, vlastnosti, povahy a druhy	39
Hrozivé slovní nedorozumění	43
Příroda jako krajina a jako svět	45
Příroda a kultura?	47
Přirozené a nadpřirozené?	48
Přirozené a věčné?	49
Cykly v běhu přírody	50

TÍHNUTÍ PŘIROZENOSTÍ K TVARU PROMĚNÁM, DOTVÁŘENÍ A ZANIKÁNÍ 54

Orientace v krajině	54
Tvary a tíhnutí k nim	57

Proměny a metabolismus	60
Proměny živého i neživého	61
Dotváření a zanikání	63

UCHOPOVÁNÍ PŘIROZENOSTÍ 65

Uchopování přirozeností pouhým vnímáním	66
Uchopování jako rušení kontextů a jejich částečná náhrada	69
Destruktivní uchopování	71
Využití přebytků v přírodě	73
Manipulace	73
Fixace	76
Materiály	79
Věci	81
Zastupitelnost přirozeností a zastupitelnost věcí	84
Poznávání věcí	85
Poznávání jako vnímání a myšlení	86

VZÁJEMNÉ UCHOPOVÁNÍ PŘIROZENOSTÍ 88

Oboustranné otloukání (mechanická úroveň)	91
Oboustrannost i při poznávání	93
Oboustrannost každého uchopování	98
Uchopování, vymezování a vymezování se	101
Přirozenost se může vymezovat i uchopováním sebe samé	103
Slasti uchopování	106
Odevzdání se hře života	109
Částečná dominance uchopujícího, zápas a odevzdávání se	110

KONTEXTY VĚCÍ, POVRCH A VNITŘEK, HORIZONTY, SVĚT, ČÁSTI A CELEK 113

Zadní strana	114
Kontexty	116
Kontexty, horizonty a spojitost světa	117
Vnitřek nebo nitro?	121
Části a celek	125
Celky a vesmír	127
Součástky	128
Atomistický a strukturalistický popis vztahů části a celku	129
Divné části	131

POZNÁVACÍ REDUKCE 134

Redukce na základní veličiny	137
Redukce na další veličiny	141
Redukce na jsoucno	143
Redukce na živly	144
Redukce na kvality	146
Ztráta paměti stran redukce	147
Vychloubání drsnou redukcí?	148
Objektivita reduktivního poznání	149
Redukce intimity na veřejná data	150

REDUKCE NA DÉLKU; PROSTOR A JEHO STRUKTURACE 152

Poznávací redukce na délku	153
Souměřitelnost a problémy s jejím využitím	154
Zavedení jednotky délky	156
Povaha čísel stanovených měřením	157
Prostor	157

Stručné dějiny starších konceptů prostoru	158
Prostor jako metafora?	161
Prostorová orientace a mapy	162
Kognitivní mapy kusů krajiny a možná i světa	164
Místo	166
Tvary a možnosti v prostoru	167
Rozhraní, izolace a komunikace	170
Problémy neurčitých rozhraní	171
Různé geometrické prostory a tvary v nich	172
Měřítková dimenze a soběpodobnost	173
Tvary a emergence, «patrnosti»	176
Prostor a svět	177

STRUKTURACE ČASU 179

Prožívaný čas	181
Gramatický čas	184
Pokusy o racionální uchopení času	
a problém směru toku času	184
Čas jako fyzikální veličina a její jednotka	186
Časoprostor	189
Stručné dějiny konceptů času	190
Cykly, fáze a lineární čas	194
Plynoucí čas a čas k něčemu	198
Přítomnost	199
Příběh	200
Čas a identita	201
Matematické modely časových proměn	202
Čas ve vztahu příčin a následků	204

HMOTA JAKO ZÁKLAD PŘIROZENOSTÍ I VĚCÍ A JEJÍ REDUKCE NA HMOTNOST 206

Čas, hmota, prostor	207
Hmota jako tajemná i jako tíživá	208

Stručné dějiny chápání hmoty	210
Redukce hmoty na veličinu zvanou hmotnost	215
Rozpaky nad hmotností a poznáváním hmoty	216
Hmotnost gravitační a setrvačná	217
Hmota a čas; síla, energie	219

NÁHODA A NUTNOST, PAMĚŤ, EVOLUCE 222

Problém tří těles	224
Setkání a událost (koza na křižovatce)	226
Modelování náhody	228
Paměť	230
Evoluce	232
Evoluce, estetika a etika	235

POZNATELNOST ŽIVÝCH BYTOSTÍ, TĚLO JAKO POVRCH I NITRO 238

Obtížná uchopitelnost živých bytostí	238
Paradoxy živého	239
Tělo, případně tělo a duše	242
Nitro?	245

OTÁZKA SMYSLU = NEBO RADĚJI JEN LOKÁLNÍ ÚČELY CHOVÁNÍ ŽIVÁČKŮ? 248

CO JE SKUTEČNÉ? 252

Deklarace naivního realismu	256
Esse est percipi?	264
Apriorní formy vnímání a názoru?	267
Jde o vyvázání z metafyzických a antropických těsností	268

MEZI OBRAZY (PLURALITA ŽÁNŘŮ A OBORŮ PŘI UCHOPOVÁNÍ PŘIROZENOSTÍ) 270

Žánry jako způsoby uchopování a vyjadřování	272
Diskurz a autorství	274
Poznání uměním	275
Nápodoby a popisy	277
Kultura textu a kultura obrazu	278

PŘIROZENOST A VIRTUÁLNÍ REALITA 280

Potenciální, reálné a virtuální	282
Matematické objekty	285
Kniha, text, digitalizace	287
Digitalizujte!	289
Mocná virtualita	290
Umělá inteligence a umělá demence	292

MÍSTO ČLOVĚKA V PŘÍRODĚ A ILUZE S TÍM SPOJENÉ 294

Stručné dějiny předělů člověk, ostatní živé, neživé	294
Vědomí a bezvědomí	296
Vy osobo jedna	297
Je moje tělo moje?	298
Proč jsme občas zlí?	299
Okouzlení a odkouzlení	301
Úžas	303

SUMMARY 305

LITERATURA 313

JMENNÝ REJSTŘÍK 317